

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАДЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 9 (1128)

Серада, 30 студзеня 1957 года

Цана 40 кап.

Поступ нашага часу

Цілае пакаленне народа перайшло адраду з мірнага школьнага маенства ў паходную вайсковую ўзбуджальнасць.

Мне прыгадваецца дырэктар адной з МТС Лягоўскага раёна Курскіх вобласці, якая Валенцін Овечкін узяў як пратэп для свайго даўгуннага ў нарысе «Пажытая вясна».

кі звычайна стаць гарой. У Дунілавіцкім раёне Маладзечанскай вобласці ёсць вёска «Паняць Лыча».

Гэта толькі пачатак, — гаворыць М. Баравікін. — У бліжэйшы час мы правядзем вочар моладзі, вочар пытанняў і адказаў, лекцыі, якія пажалалі праслухаць выбаршчыкі. І мы гэтым вельмі задаволены.

А ці мала ёсць у нас выдатных кіраўнікоў калгасоў сярод старшын, якіх вырасілі з асяродка калгаснікаў і на многі год ужо разам з імі працуюць так, што можна ганарыцца іхняй працай і браць з іх прыклад.

Вось яны, камуністы, людзі нашага часу. Гэта дзякуючы ім, іх умению натхніць народ, пераважаць яго, запусціць у перамоу, наступна пачынае наладжвацца на сельскай гаспадарцы.

І вось ужо мы, прадстаўнікі старошага пакалення, праводзім на паліну новае пакаленне моладзі. Было і радасна і крыху сумна.

НА КОНКУРС ФЕСТИВАЛЮ

ДЗВЕ ПЕСНІ

Харавая фестывальная

Есць над Сомам гарадок. — Чым ён знамятае? — Навакол прастор шырок, Чыстыя блакіты.

Песні вучыцца ў далачным. — Хто пне заўзата? — Заспявалі на пачыні На Сажы дзвучыты.

Слаўны ў вас, красуні, лад. — Ну, а хлопцы з вамі? — Прапем не горш дзвучат Добрымі басамі.

Галасы звіняць, як сталь. — Дзе спяваць вы згодны? — Шліце нас на фестываль, Леші — на міжнародным.

Славяць працу спевакі. — Што-ж рабіць тапсерам? — Эх, прыгнем, дружбакі! — Пагаладзень не сорам.

Лёгка скачана ўсім. — А чаму пясца? — А таму, што маладым Весела жывеша.

Есць над Сомам гарадок. Прості, бяздэсе зялёк, Загляніце ў госці.

На дарозе палявой

Супніліся танкісты На дарозе палявой, З вянца сямлі ўрачыста. Кожым з выгляду — герой.

Вокам змерны салдаці, Ці далёка да сяла. Бачаць, палая брыгада Да машыны падыйшла.

— Што вы сталі дзеся смеху, Абароны на пучы? І брыгады не праекан, І камідазе не праісці.

— От узбучка нам якай, Не чакалі ад дзвучат. Мм-ж на ўборку ураджаю Маём, любя, загад.

Палміргунілі ім дзвучаты І пяснілі ў адказ: — Годзе бабіна, салдацім, — Пачынаць зажымкі тасце!

Жыты шпэнцава густое, Спіды аймаюць палі. Пасля стрэчнага прастою Зноў машыны загалі.

Міхась КАЛАЧЫНСКІ.

Але і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

А ці мала ёсць у нас выдатных кіраўнікоў калгасоў сярод старшын, якіх вырасілі з асяродка калгаснікаў і на многі год ужо разам з імі працуюць так, што можна ганарыцца іхняй працай і браць з іх прыклад.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

беларускаму мастацтву культ асобы, у выніку чаго з'явілася яма палітэа, якія нельга назваць мастацкімі творамі.

Многія прамоўнікі заклікалі ў выніку чаго з'явілася яма палітэа, якія нельга назваць мастацкімі творамі.

Многія прамоўнікі заклікалі ў выніку чаго з'явілася яма палітэа, якія нельга назваць мастацкімі творамі.

Многія прамоўнікі заклікалі ў выніку чаго з'явілася яма палітэа, якія нельга назваць мастацкімі творамі.

Прыгожы ў ачыраі час аўдыя Мінска. Спраўдана прыгожыя — Круглыя плошча з невялікімі шматпавярховымі дамамі, ажурнай вышкай тэлевіцэра, манументам.

Навасілі — 4 гутым раёне спраўдана вельмі часта. Людзі ўсклаюцца ў новыя дамы і віно, вясно і вясеням. За апошнія гады тут адкрылася многа магазінаў, арылас тэлецэнтр. А зусім надалёка па вуліцы Чырвонай расціліся дзверы прасторнай і светлай школы № 50. У гэтай жа школе, на першым паверсе, размясцілася агітпункт 22-га выбарчага ўчастка. Групамі і па аднаму прыходзіць сюды мічане.

У светлым пакоі многалюдна. За сталамі — малодцы і нажымы людзі. Адым чытаюць газеты, другімі — часопісы, кнігі. А вось спабарочнычы шхматысты і шашысты. Людзі тут аддуючыя себе, як дома. У агітпункце ўстаноўлены тэлевіцэра, Шматлікія выбаршчыкі ў дні перадач прыходзіць паглядзець чарговую праграму.

— У нас заўсёды многалюдна, — гаворыць загадчык агітпункта Міхал Баравікін. — Ішшы раз нават цеснавата бывае...

Масква. У бліжэйшы час для Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя В. І. Леніна будзе ўведзены ў строй новы корпус. Тут размесціцца чытальныя залы фізіка-матэматычных, сельскагаспадарчых, біялагічных і медыцынскіх навук.

На здымку: чытальная зала тэхнічных навук. (Фотакроніка ТАСС).

26 агітараў вядуць агітпункта масавую работу сярод выбаршчыкаў у калгасе «Зара камунізма» Барысаўскага раёна Мінскай вобласці.

На здымку: у агітпункце сельскага выбарчага ўчастка № 5. Агітатар — рахункавод калгаса, член КПСС Яўна Івануша Зароўская (першая справа) чытае Палажэнне аб выбарах у мясцовыя Саветы.

(Фотакроніка БЕЛТА).

Вечар выбаршчыкаў

Кожны дзень пасля работы многія жыхары Ленінскага раёна Мінска спынаюцца ў агітпункт № 21, які знаходзіцца па вуліцы Куйбышава. Тут у прасторым, светлым пакоі можна добра адпочыць і прасцейсэй вольным часам — на сталах сямых газет, часопісы. Есць шахматы, шашкі і дамаі.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

Ды і самі мы не збіраліся па-старачму сядзець на адным, няхай нават і шматлікім і вельмі ўжо звыклым месцы.

На вышшэ творчую актыўнасць

(З агульнага сходу мастакоў Беларусі)

На працягу двух дзён праходзіў рэспубліканскі сход мастакоў, скульптараў і графікаў Беларусі. На парадку дня былі два п'ятніцы: паведамленне выстываючага камітэта аб падрыхтоўцы да рэспубліканскай і Усеагульнай выставак, прысвечаных 40-годдзю Савецкай улады, і аб падрыхтоўцы да першага Усеагульнага маладымі мастакамі.

Прамоўні адзінадуша адзначалі, што мастакі Савецкай Беларусі пераадолелі розныя ўплывы — фармалізм, натуралізм, імпрэсіянізм, якія пераходзілі ў вельмі шырокае нацыянальнае мастацтва. І цяпер трывае становленне рэалізму ў мастацтве, прысвечаным 40-годдзю Савецкай улады, і аб падрыхтоўцы да першага Усеагульнага маладымі мастакамі.

Прамоўні адзінадуша адзначалі, што мастакі Савецкай Беларусі пераадолелі розныя ўплывы — фармалізм, натуралізм, імпрэсіянізм, якія пераходзілі ў вельмі шырокае нацыянальнае мастацтва. І цяпер трывае становленне рэалізму ў мастацтве, прысвечаным 40-годдзю Савецкай улады, і аб падрыхтоўцы да першага Усеагульнага маладымі мастакамі.

Прамоўні адзінадуша адзначалі, што мастакі Савецкай Беларусі пераадолелі розныя ўплывы — фармалізм, натуралізм, імпрэсіянізм, якія пераходзілі ў вельмі шырокае нацыянальнае мастацтва. І цяпер трывае становленне рэалізму ў мастацтве, прысвечаным 40-годдзю Савецкай улады, і аб падрыхтоўцы да першага Усеагульнага маладымі мастакамі.

Прамоўні адзінадуша адзначалі, што мастакі Савецкай Беларусі пераадолелі розныя ўплывы — фармалізм, натуралізм, імпрэсіянізм, якія пераходзілі ў вельмі шырокае нацыянальнае мастацтва. І цяпер трывае становленне рэалізму ў мастацтве, прысвечаным 40-годдзю Савецкай улады, і аб падрыхтоўцы да першага Усеагульнага маладымі мастакамі.

Прамоўні адзінадуша адзначалі, што мастакі Савецкай Беларусі пераадолелі розныя ўплывы — фармалізм, натуралізм, імпрэсіянізм, якія пераходзілі ў вельмі шырокае нацыянальнае мастацтва. І цяпер трывае становленне рэалізму ў мастацтве, прысвечаным 40-годдзю Савецкай улады, і аб падрыхтоўцы да першага Усеагульнага маладымі мастакамі.

Масква. У бліжэйшы час для Дзяржаўнай бібліятэкі СССР імя В. І. Леніна будзе ўведзены ў строй новы корпус. Тут размесціцца чытальныя залы фізіка-матэматычных, сельскагаспадарчых, біялагічных і медыцынскіх навук.

На здымку: чытальная зала тэхнічных навук. (Фотакроніка ТАСС).

Новая кніга па гісторыі Беларусі

У выдавецтва Акадэміі навук БССР выйшла з друку кніга «Рэвалюцыйны камітэты БССР». Гэта — зборнік архіўных дакументаў і матэрыялаў аб арганізацыі і дзейнасці рэўкому па ўмацаванню савецкай улады і арганізацыі сацыялістычнага будаўніцтва на тэрыторыі Беларусі ў другой палавіне 1920 года.

З дакументаў відаць, што адразу пасля выгнання інтэрвенту рэўкомы разгарнулі работу па арганізацыі школ, хат-чытальні, бібліятэк, клубав, народных дамоў. У культурным будаўніцтве актыўным ўдзел прыняло насельніцтва. Усёныя праводзіліся «чытныя папалоў школы», на працягу якіх насельніцтва ўдзельнічала ў рэмонце памешканняў, нарыхтоўцы паліва і г. д. Ужо ў верасні 1920 года ў Мінскім навае працавала чатырнаццаць народных дамоў, шэсць бібліятэк і 80 хат-чытальні.

Вельмі цікавыя звесткі ў зборніку загал Новагрудскага паятовага рэўкома ад 16 верасня 1920 года аб арганізацыі Дома-музея вялікага польскага паэта Адама Міцкевіча ў Новагрудку.

Многія дакументы адлюстроўваюць работу па ліквідацыі непісьменнасці сярод насельніцтва і арганізацыі культурна-асветных гурткоў. Зборнік складаецца з 452 дакументаў. У ім змешчаны заўвагі, кароткая хроніка важнейшых падзей і прадметна-геаграфічны даведнік.

На фабрыцы кнігі

Пялова велізарнага будынка паліграфічнага камбіната імя Яўна Коласа ашч ў будаўнічых рыштаваннях, ідуць тэмкавальныя і аддзельныя работы. Аднак першая чарга камбіната пачала працаваць на поўную магутнасць.

Амаль кожны квартал паліграфічнага камбіната імя Я. Коласа атрымлівае ўсё новае і новае заказы на выпуск рознай прадукцыі. Тут друкуецца і выданае навуковае, тэхнічнае, сельскагаспадарчае літаратура. Больш усёго заказваў на друкаванне кніг савецкіх пісьменнікаў. Нядаўна набарым ужо закончыў набор аповесці «Салалей» З. Бядулі. У рабоче пярэ з'явіліся кнігі «Дальні краіны» А. Гайдара, «Башка Грыб» О. Балзаса.

Аб тым, як расце паліграфічная вытворчасць, сведчыць халі-б такі факт. У снежні дзятніцы і наборшчыкі набралі 110 друкаваных аркушаў тэксту, а за 26 дзён студзеня ўжо набрали 205 друкаваных аркушаў. Перавыконваюць змянене заданне рабочыя друкарскага цыха. Ён штомеснаць дае 10 мільянаў адбіткаў. А пры пераходзе камбіната на поўную магутнасць друкарскі цых дасць адліні мільярд адбіткаў у год.

Але беларускае фабрыка кнігі — гэта не толькі вылізіны і светлыя цыхі, дзе працуюць сотні друкароў, пералітчыкаў, дзятніцкаў, электрыкаў, машыністаў. Гэта перш за ўсё цыхі, якія абсталяваны наваейшымі паліграфічнымі машынамі. Яны савейнічэйшы лавшыншым прадукцыйнасці працы, аблягчаючы яе, у многа разоў павялічваюць якасць выпускаемай прадукцыі.

Нядаўна на камбінат прыбыла новая ратацыйная машына. Гэта — вопытны ўзор, які прыслалі беларускім паліграфістам на асваенне. У параўнанні са старымі машынамі яна прыме павялічаны фармат паперы. Ёе магутнасць складае 30 трыма адбіткаў за змену.

З'явілася на камбінате новая флатавая ратацыя. Яна неабходна для выпуску мастацкай прадукцыі. Новае абсталяванне атрымаў пералітчык цых. З яго ўжо выходзіць гатовая прадукцыя. Гутымі дзямі цых закончыў работу над кнігамі «Ой, рана на Іваня» З. Бандарыка, «Пабраны» Ю. Барысевича, «Гэта было ў Празе» Г. Браніцка.

Усё больш прадукцыі Мінскага паліграфічнага камбіната паступае ў кніжныя магазіны і кіёскі рэспублікі.

падкаў некаторыя майстры кіруюцца чыста камерцыйнымі меркаваннямі. Правільна крытыкае Я. Зайнаў магазінскае, дзе выставлены рад славак карцін і пейзажаў.

З гэтай прапановай не згадзіліся А. Шыбень, П. Гаўрыленка і іншыя. Яны адзначалі, што гэта з'яўляецца ініцыятывай, не будзе заахвочваць маладых мастакоў.

З прамовамі на сходзе выступілі мастакі І. Давідовіч, І. Пушкоў (Гродна), П. Даніель (Врэт), намеснік міністра культуры БССР Я. Шаравоскі. Яны адзначалі, што кожным мастаку, скульптару, графіку павінен надавацца ўдзел у працаваць над удасканаленнем свайго майстэрства. Многа сплунных заўваг было выказана ў адрас праўдана Саюза мастакоў, якое паслабіла кіраўніцтва секцыямі і мала дапамагае мастакам, якія працуюць у абласцях.

Прамоўні ўнеслі канкрэтныя прапановы, якія будуць савейнічэйшы творчыю росту мастакоў, стварэнню новых высокамастацкіх твораў да 40-годдзя Савецкай улады.

А. Бембель сказаў, што будо-б пажалана адзначыць у дакладзе пераадоленне фармалізма ў творч беларускіх мастакоў, які вынік добравтворна ўплыў рускай рэалістычнай школы.

А. Бембель гаворыць, што змест 130 умоў, якія заключыла Міністэрства культуры, треба было іх заключыць у

Дзмітрый КАВАЛЕУ.

Мінола СЕРГІЕВІЧ

4. Па дарозе з Масквы

Пяцік выкінуў яшчэ пару, падаў прадзямны гук, абляціўшы гэтым, што ён вось-вось пакіне перон Беларускага вакзала. Пасажыры падняліся з лавак і прыціснулі да памутнёнага шыбу вагона, быццам яны ў гэтую хвіліну ўбачылі штосьці такое, чаго не дазваляе разглядаць у Маскве за тыдзень, праведзены на сельскагаспадарчай выставцы.

Наш бригадзір Уладзімір Пятровіч трымаўся крыху з боку ад усіх. Сваяго таго ён адгулаў апошні дзень пастаў каласціцкага жніцця, а таа самая Валя Мігура, якая яшчэ нядоўрава глядзела ў яго чорныя вочы, стала гаспадыняй у банедыкавай хаце, бригадзір прыкметна змяніўся. Знікла ўсешка, якая раней магла ні за таго, ні за сёго з'явіцца на вуснах Валодзі. І ў размове ён стаў больш разважлівым. Нават эвокі, юнацкі гомас змяніўся на расцажны мужыцкі бас.

Тавіа змены ў характары бригадзіра адбыліся не таму, што ён быў незадаволены сваім выбарам. Наадварот, ён лічыў сабе вельмі шчаслівым. На першым тыдні пасля вяселля маці Валодзі — старога Банедзіцка, як у вёсцы яе называлі, на ўсе лады расказвала нявестку: «Марынка, мая Валя дэжа спяць, а ў яе рукі хадарам хадзяць. Ой, якая спрытная да работ».

Свякруха хваліла Валю і за амані, які быццам яна ўмее пачы лепш за ўсіх, і за хлеб, лобя бохан якога можна палаваць на вяселлі замест каравава. Пастаў і Уладзімір на рабоце. Раней здалася, што ён забудзе прадаць налічыць людзям, які яшчэ ялі жарт выкіне. Цяпер жа бригадзір на гаспадарку глядзіць зусім іншымі вачыма. Яго часцей можна сустрэць з алоўчым за арушым паперы. Ён ведае кошт цэнтэра хлеба, тоны бульбы, здабытых у працы.

Пяцік імчаўся наперад. Мой сусед, дырэктар Палоскага аграмайнага пункта Гардзееў, не вытрымаў: — Ты, хлопца, нездарма прыйшлі да шыбу. Панаўна, за тыдзень знайшоў сабе каханку з нафарбананымі губамі і завітшым на галаве. Не сумуй, сябра! У наш час ёсць роўныя віды сувязі: пошта, тэлеграф, тэлефон.

А дзядзька — арганом калгаса «Граці рашаўцы» тут-жа ўмятаўся ў гутарку: — А Валя што сказаў, калі заведзена аб гэтым? Вочы выдзіраў і яму, і той, з нафарбананымі губамі. Нама чаго заглядацца на другіх, калі свая дзесьці чыжае.

— Дык я раю табе, — сказаў Гардзееў, — не кажаць, браце, рана уставаць у малым аманіўшыся. Я ведаў аднаго, Аманіўся ў пяцьдзяць год, не паспеў з жонкай па-людску жыць і богу душу аддаў.

Валодзя на жарты адказаў усешкай. Аманіўшы ад акна, сёў на лаўцы. Ён яшчэ невялікі хвілін праехаў моўчкі, а потым умятаўся ў размову: — Не ваяваў, што малым аманіўся, і яшчэ прыгажэйша за сваю Валю так і не бачыў, нават і ў Маскве. З гэтым жа можа зрабіць вывад. А вась наў тым, што ёсць добрае і ў іншых людзей, кожнаму варта падумаць. Вы зварнілі ўвагу на стонд магілёўскага калгаса «Комітэра» і кіраўскага — «Расвет» у Беларускай паліцыяне? У «Комітэра» сёдата і нашы людзі былі. Быў там і я. На праўдэ кажуць, маё захапленне бачаным заснаваным галаўнае — я тады не цікавіўся, адкуль бурдзіла тыя мільёны, якія атрымлівае калгас. Цяпер, — Валодзя дастаў з чамадана бланкет, у якім было менавіта дзевяць зашчыненых думак, якія ўзніклі, калі ён бачыў на павільёнах выставы, — мне стала аразумела. У гэтых калгасах няма ні якой галіны гаспадаркі, якая-б знаходзілася ў запущаным стане. Усё дае прыбыткі. Вазьміце свіншарму калгаса «Комітэра». Яна дама мільён рублёў. Ферма буйнай рагатай жывёлы — тэсаса мільён. Конферма, на якую ўсюды рукой махнуць, — чатырыста тысяч. А вась у «Расвет» дык нават ад рваліцкіх гарбузікаў атрымалі трыццаць тысяч рублёў. Братцы мае! — вочы бригадзіра раптам засвяціліся, твар пасуровеў і, звартаўшыся да майго калега з «Чырвонай мажы», ён гаварыў далей: — Дык гэта-ж палавіна гадавога бюджэту вашай арцелі. Якраз палавіна!

Крываліцкі — старшыня калгаса «Чырвоная мажы» — прыкметна хваляецца і шукае падтрымкі. А Пятровіч даводзіў: — А хіба нашы землі горшыя за камітэраўскія ці расветавыя? І там не чарнае. А вась урадаўкі атрымліваюць не горшыя, чым на Украіне ці Кубані. Гэта-ж не жартыка! — на сто пудоў з гектара! Людзі кормяць зямлю, а мы яе ў

Трыццаць сем новых грамадзян нарадзіліся ад год у Прусках. — Зірні, Валодзя, якая прыгожая наша дачушка. — гаворыць жонка бригадзіра другой бригады Валыціна Пятровіч свайму мужу.

— Зірні, Валодзя, якая прыгожая наша дачушка. — гаворыць жонка бригадзіра другой бригады Валыціна Пятровіч свайму мужу.

— Стасю, чаго ты так моцна ўздыхаеш? — Бо цяжка, вельмі цяжка, Болесь. — І ён падняўся, абіёр руніком твар, на якім, быццам малодзая атава, выбіралася шчэціна рыжай бароды, папярэй фронт, пашыты на стары польскі манер, і сёў пачаў з намі.

Услад за ім алез, які вывільдася пасля, і яго зямляк Болесь. Абодва яны з аднаго калгаса, дзесьці з Гродзеншчыны. І яны былі на выставы. Стась — маладзёжны, яму гадоў сорак. Болесь крыху старэйшы. У яго ад вачэй па ўсе бакі разыходзяцца пучкі маршчыны.

— Праўду кажам, хлопца, — звартаўся да бригадзіра, першым пачаў Стась. — Там, дзе калгасам кіруюць гаспадары, там, брат, ого як жыццёца людзям. У нас па суседству вёска ёсць. Пры панах мужыкі адгулаў парабкавалі ў князя. Такая галеча была, страшэнна падумаць. Людзі хлеба ў вочы не бачылі. Сяч-та па бульбе век жылі. У самай вялікай святы нават скваркі не мелі. Прышлілі Совету — і адразу там арганізавалі калгас. Панаўся за старшыню нейкі п'яніца, і людзі ў калгасе добра не бачылі. А вась пасля вайны, калі стаў гаспадарыць Францішкі — былі афіцэр, браточкі мае, чаго толькі там цяпер людзі не маюць: і хлеб, і мёд, і сала, і яблыкі. На велькіх па поле ездзіць. А калі свата косяе, як прыбрацка моладзь, паверпе, пры панах княжыцкіх дзеці так не апрапаіліся... Іх саю адпаліліца ад нашай вузенькай гробілы. Гадоў трыццаць назад паводулі іх мы лічыліся багачэямі.

— А зараз, — перахатыў слова Болесь, — у парабкі ім толькі ўжо.

— І толькі, — прадоўжыў Стась. — А хіба, Болесь, наша зямля горшая, чым у іх?

— Што ты, Стась, — лепшая. Глядзі, у іх ад Якока да Выжара пасок. У нас жа і на далонь не знойдзеш такой амані. Усюды роўная, як алака. Брыху жноў — і сярпом не паверніць жыта.

— Старшыня не тэкі ў іх, як наш. — Аб гэтым, Болесь, я і хачу сказаць, — перабіў яго Стась. — Наверце, людцы, каб сказаў — не, дык не, каб сказаў — крадзе, дык не. Сам жыве сак-так, і людзі жывуць, як ён... Не гаспадар. За што ні возьмешца, усё падае з рук. Рапцілі дзесьці пабольшыць папшчу над лэй і пуровны буркі. — Паўліцкіца дадохны кагасца, — жахнуў людзі. А тыя, хто можа падчыніць з калгаснага свірна, на скодзе крычлі: «Старшыня, не слухай, не справімся з апрадоўкай, тады і табе не пакараціцца, калі раптам што-небудзь у полі застаецца». Падумаў і спалохаўся.

Я працую загадчыкам свінгадоўчай фермы. Суседзі многа грошай атрымліваюць ад свіней. Адночы пайшоў да старшыні на вкватэру — гэта напярэдні было — і кажу: «Параств у нас многа. Давай не прадаваць, а пусцім на адкорм. Будзе сала, будучы і грошы». Згадзіўся ён. Вынеслі гэта на праўдэне, а крыкуны, гуляты: «Старшыня, не праарым, калгас аб'яўляе. Калі падохнуць, што табе скажуць у раіне?» Спалохаўся. Назавура парастав на машыну — на рынак. І ўсёго, алаха на яго, баіцца. Многія ў нас зусім не працуюць, а добром калгасным карыстаюцца. Дай-бы гулятыя па карку. Ён толькі слова, а гуляты яму дзясці: «У раён паскаржыць, у газету напішаць». Тады наш старшыня ў кусты, маўчок.

— Што гэта за старшыня тэкі? — не вытрымаў бригадзір Пятровіч. — Ён кропелка ў вронельку, як той Белікаў. Чаго ён так усёго баіцца? — Ваіцца, братачка, каб не зналі. Куды ён тады падацца? Дзе ён ні быў, адусяць гналі. Прадаваў у раённым промкамбінаце дырэктарам. Хадзіў усёвс ча, як мокры. Бывала, заказуў набава, а выконваць іх — не вельмі. Прагналі. Паставілі загадчыкам маймы. Яны прыйшоў ён туды, дык сваю ў поўвратны павільіла. Людзі скаржыцца пачалі. Выжыкалі яго ў раён і ў калгас прапавец накіравалі. Прывезлі, усваталі нам. Каб хопць хлэй які пабудавуць за гэты час, ці гурмо яго. Ані-ні!

— На шапцы такому старшыні, — зазначыў Пятровіч. — На шапцы, кажам? Але, браток, больш я маўчаць не буду. Масква мне вочы адкрыла. Сам пайду ў раён і скажу, што так больш нельга, і мы жыць хочам па-людску.

Болесь дастаў з кімені сігарэты і, чыркнуўшы запалкай, вышпаў з куна. А яго аземляк Стась, сэрца якога, відаць, вранулі апошнія словы Болеся, усміхаючыся, наўварту: «Правільна, выстаўка зробіць сваё. Маўчаць нельга. Пайду і я. Не троба нам такі, які ўсёго баіцца. Нам троба-га-б, які гаспадарку мог панесці...»

Скаргі Болеся і Стаса наводзілі сум і на майго калега з «Чырвонай мажы». Ён радоўладзе прымае. Адкуль будзе той урадаўкі, калі мы сёдай па няўжоўнай дзеб? Гной вазілі дзесьці эвокі, каб адчытацца перад раёнам.

На некаторы час у вагоне ўсталявалася цішыня. Відаць, кожны задумаўся над словамі маладога бригадзіра з «Чырвонага пунцілаўца». Нават Гардзееў, які меў настрой забавляць прысутных жартамі і анекдотамі, моўчкі глядзёў у акно, за якім прабыраў тэлеграфныя слупы, чыгуначныя будкі, памалюўныя бюразыны гаі. І раптам пішыню парухнуў дзядзька ўдрых чалавек, які дэжаў на верхнім палку. Супраць яго ляжаў другі мужыччына. Яны селі таксама ў Маскве і, не ўстаўваючы ў гутарку з намі, экскурсантамі са Старобінскага раёна, адразу ладзі адпачываць. Але, відаць, не спалі, а ладзілі вожнае слова. І раптам адзін з іх, звартаўшыся да свайго суседа, неспалодным голасам запытаў:

аумеў, што гаворка аб незнаёмым старшыні — Белікаву, як трапіла ахарактарызаваў яго наш бригадзір, у значнай меры адносіцца і да яго, Крываліцкіча. Прыкладна такая-ж жарэжка прывяла і гэтага чалавек у старшыні. Прадаваў у раённым арганізацый. Рабіў усё піха, дэжыла арыганізацый наказы аманіўшыга начальства. Лічылі, што хлопец не т'я, значыць, усё добра, давай, барыся за гаспадарку. Але, напэўна, не ўдзілі другога, што ёсць катэгорыя людзей, якія могуць працаваць толькі галавой суседа. Будзе хто-небудзь думаць за яго, і ён будзе пльсыць. А старшыні калгаса троба мець светлы розум.

Наш бригадзір не на жарт задумаўся над тым, што яго лавялося бачыць у Маскве, у народным універсітэце, як трапіна назвала людзі Усеаганую сельскагаспадарчую выставку. У купе пацішала. Гардзееў дэ і тут-жа заснуў. Пайшлі адпачываць Крываліцкіч, інструктар райкома партыі па зоне суседняй МТС Скалабан. Уладзімір, прымацаўшыся ля невялікага вагоннага століка, рабіў запісы, разлікі, штосьці малавуа.

— Нельга разваіваць ні адной галіны гаспадаркі, таварыш старшыня, — адвартаўся ад бланкета, зазначыў Пятровіч, — не панаіўшы ўражываюцца падуў. Адух-жа мы можам узяць канцэнтраты для жывёлы, калі па пачы цэнтэраў здымаем збожжыны з гектара? А вась другое. Дзе могуць пазьць хлеб гаспадары, камітэраўцы, атрымліваючы ўрадаўкі па 120—130 пудоў з гектара. У іх і сабекошт прадукцыі ніжэй, і галаўнае, рацыёны для жывёлы не тыя, што ў нас. Мы павінны ў бліжэйшы год хадзіць паводуць урадаўкі. Для гэтага — ён узяў лістак паперы, які паспеў усець дзікамі, і прадоўжыў: — пад бульбу ўносіць хопць-бы на перных пачатках па 30—35 тон гною, а пад збожжыны — 20 тон на гектар. Азімыя разваіваць толькі па дубінавым палары.

...Прыехаўшы дахаты, бригадзір сабраў калгаснікаў і, разказаўшы аб тым, які жывуць людзі ў пераважных калгасах, выклаў перад імі свае разлікі: — У гаспадары, вядома, многа спраў, вялікі і малых. Кожны са сваймі меркамі падохніцца да гэтых спраў. У рэальнасці «Комітэра», «Расвет», імёна Гастава са самае лепшае лічыць угнаенне падуў. Круглы год кормяць зямлю...

...Снежная, з моцнымі морозамі зіма ўраіла ў напружаны працы. Пале ўраіла бургамі торфагноўвых вазпостуаў. Шматгалосны гукамі машын, іржэннем колей, бадэраў маладзёжнай песняй ажылі палеткі.

...І вась яны — першыя ўсходы збожжыны. Бригадзіра часта можна было бачыць то на яравых пасавах, то на бульбяным полі. Віды на ўрадаўкі былі добрыя. ...Надзішоў лета. Камбайн прайшоў па шпанічным полі і выгружаў першы букер нібы з золата адлітых зярнят. Бригадзір бегуў з двухметровай, вылічываў папшчу, уважваў хлеб. Раз падлічыў, друці. Яму не верылася. Па сто пудоў з гектара. А калі пераканаўся, што памылкі ў яго лічбах няма, жаго толькі сустрэтка, кожнаму гаварыў:

— Шпанічка сёлета па сто пудоў дае. Я хвазю, што карміць зямлю траба.

У той вечар Уладзімір чытаў ліст ад нашых сяброў з Гродзеншчыны. Іх арцелі Болесь пісаў, што справы ў іх ірцелі пайшлі ўгору. Новы старшыня прышоў кіраваць арцеллю. Бригадзір стаў сярж вуліцы. Мяжкі летні вецер ледзь прыкметна вярнуўшы яго чыгаскі чуб. Ён глядзёў стужкісці ўваля і, прымацаўшы паездку ў Маскву, на выставку, гаварыў:

— Навука не прайшла бясследна. Будучы і ў нас высюкі ўрадаўкі. Будучы!

Вёска Прусы, Старобінскі раён.

Права тэатра на п'есу

Дзве сямейна-бытавыя п'есы аб нашых сучасніках. Два спектаклі, пастаўленыя на гэтых п'есах Гродзенскім абласным тэатрам. Дарочны і вышпачны яны аграду-ж адзін за адным. Што гэта: аднастайнасць, паўтарэнне? Не, у іх больш рознага, чым агугнянага. П'еса «Адна» С. Алешына не падобна да «Нашай дачкі» Л. Куліжанова і Я. Сегеля.

Чым прыбавіла п'еса С. Алешына галечка? Складанасцю жыццёвых абставін і чалавечых характараў. Яна прымушае думаць, разважачь, спрачацца. Гэта неабходная якасць кожнага твора. Калі прыгадаць многія п'есы мінулых год, і асабліва сямейна-бытавыя, дык яны кірава і пабавілі галечка магчымаці думачь.

С. Алешына не спалохаўся, што глядач яго не аразумее. Драматург смеа паставіць вострыя пытанні, якія хваляруюць многіх. Платонаў паказаў Варвару тэлі, калі яму было больш за сорак год, калі галава вранула ўдое свірна. А выдала яго і Варвара, шчыра адна. Яна пакілае мужа, Платонаў — жонку, дачку.

Драматург ставіць вострыя, складаныя пытанні. Вырашадь-жа іх тэлі глядачу. Ён сам павінен уважваць, ацэньваць падзеі, учынікі герояў, сам вынісіць прысуды. Аўтар не адбірае гэтага права ў глядаца, нідзе за яго не дакумае, вась чаму п'еса выклікае многія спрэчкі. Па гэтым шляху пайшоў і калектыў Гродзенскага тэатра. Гэта зааонамерна і вынікае са зместу п'есы.

Калі меркаваць па рацёніях на спектакль «Адна», то асобныя тэатры ўсё-ж не ўхіліліся ад спакусы і напяралі драматурга: алыны герою падмалвалі ружовым лакам, другіх падчэрнілі дэпечам. Словам, старанна разжалалі і паднеслі глядачу ўсё ў гатэвным выглядзе, хоць сама п'еса не ўвазіць ні ў якую схему.

Алешына, напрыклад, не матывуе учынікі герояў. Платонаў паказаў Варвару, растаецца са сваймі сям'ей. Варвара таксама без яго жыць не можа і пакідае свайго мужа. Гэта факты. Але чаму тае ўвазіла аднаго? Драматург не аказвае на гэта. А для мастацтва алыны толькі факты вельмі мала. Патроба яшчэ іх глыбокае асэнсаванне і вытлумачэнне.

Тэму заслугоўвае пахвалы і рамусіў Л. Папоў і выканаўцы, якія ў спектаклі імкнучыся на перавадзец гэты буйны недаход драматычнага твора. Не ўсё, праўда, ім удалося, але тое-ёсё ў гэтым кірунку ароблена калектывам. Напрыклад, са спектакля можна зрадуўмець, чаму і за што паказала Варвара (артыстка С. Іванова) Платонава. У акцёрскай ахарактэрыцы Платонаў — чалавек не толькі знешне прыбавны, але і талентаўны, з багатым унутраным светам.

Але няясна, чаму Платонаў пакідае сям'ю і ідзе да другой жанчыны? Таму, што Варвара маладзёжная і прыгажэйшая за Марыю Міхайлаўну (артыстка М. Астанкава)? Дык не такі ён чалавек, каб толькі за гэтым пагнацца. Аднак ужо тое, што ўдзельнікі спектакля імкнучыся матываваць учынікі герояў, гаворыць у іх карысць.

Нябёдаў балюча перажывае разлуку са свайй жонкай Варварай. Без гэтыя застаецца Ніна (ролю гэтую выконвае І. Данікевіч). Пакутуе Марыя Міхайлаўна. А хіба лёгка ўсё гэта пераносіць Варвара, Платонаў? Драма... Чалавечая драма, аразумела кожнаму глядачу. Але ў тэатры яна прагучала толькі на поўгалома. Прычыны тут розныя і бадай, самая галоўная а іх — у ігры саміх актёраў.

Ім хадзіла не заўсёды ўвазіла перадаць драму героя стрыманна, мужа і ў той час гарача, урушана. С. Іванова (Варвара), выдатна прывёшы сцену з Платонавым у пятай карціне, ішчы раз пераходзіць да аманіўшы історыі. У меншай меры гэта ўвазіла М. Астанкава і Марыя Міхайлаўна, але ігра яе неадатковія аманіўшыя. Караткевіч у ролі Платонава ў самах драматычных момантах хавалася за галаву, акрывае рукамі твар. Гэта робіцца явразь тады, калі глядачу асабліва патроба бачыць яго твар, па якім можна было-б прычытаць пачуцці і думкі героя.

Да таго-ж усё артысты ніякай увагі не звартавалі на раскрыціты падтэку п'есы. І калі «Наша дачка» ад гэтага па сутнасці нічога не трапіць, то ў спектаклі «Адна» знікаюць важныя думкі, а часам і сярэ.

Не задавальняе і агугняна будова спектакля, аднастайная, манатонная. Глядзіць такі спектакль (і дзясцікі іншых, па ўсім да яго падобных) і думашь: усё робіцца на сцене правільна, так, як і ў жыцці — актёры старанна пераставілі рэчы, натуральна абедваюць, размаўляюць, рухаюцца, а вась чамусьці сумна, нешчырна. Сумна таму, што не будзёнае жыццё, будзёнае справы людзей узводзіцца да падохніцца, а наадварот, усё паэтычнае, што ёсць у п'есе, ародзіцца да будзённага.

А не так ужо і цяжка было-б пазбегнуць чыманых, выцвілых фарбаў, аднастайных мажюк. Вось для прыкладу чварцёртая карціна спектакля. У сталавай, якая знаходзіцца дзесьці за кулісамі, сабраліся гэсці, каб асвятлаваць дзень нараджэння Платонава. А тут, па пераднім плане сцены, разортваецца драма. А наколькі больш моцна яна прагучала-б, калі-б гэтыя выкармстаў аркі кантрасты фарбы. На жаль, у спектаклі іх няма. Гучыць а рэпрадуктара манатонная музыка, па лкой ніяк нельга адлучыць пуды жыцця

А як іграюць гэтую драму актёры? Стараюцца. У першым акце дружна дэманструюць гора, паказваюць драму, і можа нават яшчэ больш, чым аўтарам: амаль усё плачуць, галосець. У другім і трэцім актах у адпаведнасці з героямі п'есы думуюць, перадумваюць, хваляюцца, непакояцца. Затое ў чварцёртай дэі ўсе старанна перадаюць ралісць, вяселюсць. Актёры, аразумела, не лепшыя вообразы, не ствараюць жывых чалавечых характараў, не фанімаюцца вышэй задазенай схемы.

Ніводзім з гэтых спектакляў не вызначана чым-небудзь аменным ні ў рэжысёрскай, ні ў акцёрскай работах. Абодва яны пастаўлены прафасіянальна, але не вышэй стандартнага ўраўноў. І ў той час зусім неаднолькавыя вообразы ствараюць у гэтых вобраз спектакляў нават аны і

за спявай, скажам, у той-жа сталавай.

Невыразнае, шэрае, алмастайнае і мастацкае афармленне спектакля (мастак А. Шаўкоўнік). Гэта можа ў некалькіх ступені апраўдаць тым, што сцена абсталявана вельмі прымітыўна. А магчымаці ў тэатра ёсць значна большыя.

Нялёгка аразу выкармстаў шытаныя, схемы, калі яны паспелі пусціць ужо свае каронні. Прыклад гэтага — спектакль «Наша дачка» на драме Л. Куліжанова і Я. Сегеля ў тым-жа Гродзенскім тэатры. Сюжэт дэ не складаны. Азінокая жанчына ў пачатку вайны знайшла лухгалювую дзядзьку і выгадала дэ. І толькі праз пятагодзіца год знайшліся яе бацькі, якія да гэтага часу паспелі пакінуць аднаго аднаго. Пасля некаторых хвілінны дачка вяртаецца да свайх сапраўдных бацькоў.

Матэрыял, паказаны ў аснову п'есы, сам па сабе цікавы, але ён не адпавідае ў прымітыўную схему, так збелены, што драма, шчыра кажучы, не будзе мастацкай цікавасці.

Чым-жа ў такім разе захапіла «Наша дачка» калектыў? Можа, тэатр не згоден з падобнай ацэнкай п'есы? Можа, захацеў дэказаць права на асценічнае жыццё? Можа, нарэшце, імяны ў ёй знайшоў сваю вынашавую тэму? Не, зусім не гэтым кіраваў калектыў. Справа ў тым, што п'еса вельмі лёгка наставіць з арганізаванай боку, у ёй толькі дзве мужыцкія ролі.

А як іграюць гэтую драму актёры? Стараюцца. У першым акце дружна дэманструюць гора, паказваюць драму, і можа нават яшчэ больш, чым аўтарам: амаль усё плачуць, галосець. У другім і трэцім актах у адпаведнасці з героямі п'есы думуюць, перадумваюць, хваляюцца, непакояцца. Затое ў чварцёртай дэі ўсе старанна перадаюць ралісць, вяселюсць. Актёры, аразумела, не лепшыя вообразы, не ствараюць жывых чалавечых характараў, не фанімаюцца вышэй задазенай схемы.

Ніводзім з гэтых спектакляў не вызначана чым-небудзь аменным ні ў рэжысёрскай, ні ў акцёрскай работах. Абодва яны пастаўлены прафасіянальна, але не вышэй стандартнага ўраўноў. І ў той час зусім неаднолькавыя вообразы ствараюць у гэтых вобраз спектакляў нават аны і

У баявым страі літаратуры

Замёткі пра апаваднанні мінулага года

Перш чым выказаць некаторыя думкі і меркаванні аб асобных апаваднаных 1956 года, вадружваных у нашым перыядычным друку, хочацца сказаць невялікі слоў аб значэнні самога жанра мастацкага апаваднання, наваля, нарэка. Быў час, калі нават у літаратурным асяроддзі, сярэд крытыкаў, празаікаў трапідзіла людзі, якія, наперак здароваму сэнсу, а пагардзі ставіліся да любых твораў малой фармы, лічычы гэты літаратурны жанр другародным, малазначным. Раман, буйная аповесць — гэта, маўляў, падзея, вартая увагі, а апаваднанне, якое-б яно ні было па вастрыні, актуальнасці, мастацкіх якасцях, распавядалася ім яе зва, не вартая вялікіх размоў.

Жыццё даўно адзінока падобныя разважаны. Звернемся хопць-бы да апошніх год нашай літаратурнай практыкі. Ці-ж мы не з'яўляемся сведзямі таго, жэ на нашых вачах часамі паміраюць пухлякія раманы, раствараюцца ў небыцці асобныя слабых па мастацкіх якасцях, але непамерна раздутыя аповесці? І-ці-ж будзе хто аспрэчваць факт, што лепшыя апаваднанні, нарысы такіх выдатных майстроў, як В. Овешкін, С. Антонаў, Г. Трояпольскі, Б. Паустоўскі, А. Галчар, а ў нашай беларускай літаратуры — Я. Брыль, І. Шамакін, А. Васілевіч, І. Грамовіч і іншыя, — жывуць, дзейнічаюць, хваляюць сэрцы чытачоў, сталі ў першым разе літаратура? Не, гэтага аспрэчваць нельга, — у баявым страі нашай савецкай літаратуры кароткае апаваднанне, наваля, нарыс з'яўляюцца роўнараўнымі і важным жанрам, займаюць сваё лачаснае месца.

Усё гэта ішчыня вядомая і іх, бадай, не было-б патроба паўтараць, калі-б мы лічылі сёння не сустракаліся з фактамі аблыкавага стаўлення да твораў малой фармы, наваляў і іх, недаацэнкі іх значэння ў агугняна імя нашай літаратуры. На самой справе, у тоўстых, тонкіх і танючых часопісах рэспублікі ў мінулым годзе было надрукавана добрых поўсотні апаваднань, нарысаў, апаваднаных п'ес, прысвечаных самым розна-

ваіны пустацеля. Як у малым каважку антрацыту знаходзіцца вялікая энергія агню і цяпла, так у дзясцікі старонках апаваднання павінен быць вялікі, хваляючы змест, павінен быць цікавы, кавазэ жыцця, поўнага гарэня і паучыцця.

Праца наваляста нялёгка, але затое якая гэта патроба і ўдзячная праца! Сію аманіўшыянага ўвазіння апаваднання на чытача, пры ўмове, калі ў твор укладзена душа і паучыць сапраўднага мастака, цяжка тэрацаціць. У далатава жа наваляста мае тую перавагу, што ён можа хутка і дзёна адгугнуцца на ўсё самае важнае, што адбываецца ў жыцці народа, выказаць свае адысныя грамадзяніна да ўсёго, што хваляе яго народ.

Вось перад намі апаваднанне Янкі Бры

